

**Аналітичний огляд діяльності ГО «Об'єднання родичів
політв'язнів Кремля» щодо документування воєнних злочинів РФ
проти цивільного населення в Україні у серпні 2025 року**

З 2022 року документаторами Об'єднання було встановлено та опитано **564** свідка насильницьких зникнень, свавільних затримань, інших міжнародних злочинів проти цивільного населення, зокрема – обстрілів цивільної інфраструктури, привласнення окупантами приватного майна, незаконного позбавлення свободи.

Станом на 31.08.2025 року встановлено та задокументовано інформацію про **408** цивільних осіб, яких було незаконно позбавлено особистої свободи внаслідок агресії РФ, з них **18** осіб виявлено під час документування свідчень у серпні 2025 року.

Протягом звітнього періоду серпня 2025 року документатори ГО «Об'єднання родичів політв'язнів Кремля» опитали 18 осіб, які свідчили про незаконне позбавлення особистої свободи своїх родичів та близьких внаслідок збройної агресії РФ, вчинення інших військових злочинів з боку окупантів.

Під час опитувань у серпні 2025 року документаторами встановлено 18 осіб, які були незаконно позбавлені особистої свободи внаслідок російської агресії, 12 чоловіків та 6 жінок, з яких:

- 4 цивільні особи, щодо яких був винесений незаконний вирок судом держави-агресора;
- 3 цивільних осіб, які перебувають під арештом у місцях несвободи за рішенням правоохоронних органів держави-агресора або самопроголошеної влади на тимчасово окупованій території України;
- 5 осіб, які були затримані окупаційною владою чи правоохоронними органами держави-агресора на тимчасово окупованій території, про місце перебування яких інформація відсутня;
- 4 особи, які було затримано окупаційною владою чи правоохоронними органами держави агресора, звільнені поза процедурою взаємних звільнень.
- 1 особа була звільнена в рамках процедури взаємних звільнень;
- 1 особа померла під час етапування, відносно неї тривав суд на території РФ.

Географія виявлених випадків:

- 4 випадки – на тимчасово окупованих територіях Запорізької області (зокрема, дві особи у м. Енергодар);
- 6 випадків – на тимчасово окупованих територіях Херсонської області;
- 1 випадок – на тимчасово окупованих територіях Луганської області;

- 2 випадок – на тимчасово окупованих територіях Донецької області;
- 1 випадок – на тимчасово окупованій території АР Крим;
- 1 випадок – на тимчасово окупованій території Київської області (2022 рік)
- 2 випадок – на тимчасово окупованій території Харківської області;
- 1 випадок – затримання українського громадянина на території РФ. .

Всі виявлені особи, які були незаконно позбавлені свободи, перебували у статусі цивільних, не чинили опору, не здійснювати жодної діяльності, яка би загрожувала життю та здоров'ю інших, не вчиняли правопорушень чи іншої незаконної діяльності.

Цивільні особи, щодо яких надані свідчення, не були пов'язані з військовими структурами України, не брали участі в бойових діях та не становили загрози для військових РФ. Часто підставою для затримання ставала наявність родичів у ЗСУ, досвід участі в АТО, фото на телефоні, відмова співпрацювати чи навіть перебування у «підозрілому місці».

Серед опитаних осіб документаторами у серпні 2025 року були ті, які були затримані окупантами без висунення офіційних обвинувачень та згодом звільнені. Вони зазначили про катування, нелюдське поводження та інші порушення їх прав та свобод.

Так, у липні 2022 року в місті Херсон окупаційні сили РФ затримали місцевого жителя, підозрюючи його у проукраїнській позиції та можливій співпраці з ЗСУ. Під час захоплення та обшуку його били, принижували та піддавали сексуальному насильству. Після цього чоловіка перевезли до ізолятора тимчасового тримання, де він перебував понад три тижні. Увесь час застосовувались катування, регулярні допити з використанням електричного струму та побиття, здійснювався психологічний тиск, у тому числі погрози родині.

«У камері було цілодобове світло, бруд і сморід. Годували раз на добу — каша, іноді щі чи похльобка, чай і галети, м'ясного не було, бо забирали окупанти. Воду пили з крану. Допити відбувались із побиттям гумовими кийками, під'єднували дроти до вух, геніталій, пальців ніг. Біль був нестерпним, здавалося, що відмовляють нирки. За кожен український символ мене били, навіть за магніти на холодильнику».

Звільнення відбулося наприкінці липня 2022 року після додаткових принижень і примусу виконати завдання окупантів (знищення української символіки). Після звільнення було зафіксовано численні фізичні та психічні наслідки: переломи, проблеми з хребтом, нервові розлади та симптоми посттравматичного стресу.

У вересні 2022 року на блокпості в Херсонській області окупаційні сили РФ затримали пана С., працівника критичної інфраструктури. Після перевірки телефону його передали співробітникам ФСБ, які перевезли до підвальних приміщень у Горностаївці та Чаплинці, де він утримувався кілька тижнів у нелюдських умовах. З листопада 2022 року по березень 2024 року його тримали в СІЗО №2 м. Сімферополь.

«Перші дні утримували без їжі й води. Під час допитів били руками й ногами, застосовували електрошокер, перекривали дихання мокрою тканиною. У камерах було тісно, холодно, спали на брудних нарах. У Сімферополі побиття відбувалися майже щодня, ламали ребра, саджали у карцер без пояснень. Їжі було мало, воду пили з крану, миття дозволяли лише раз на тиждень».

Звільнення відбулося у березні 2024 року без висунення обвинувачень і без жодних умов. Після цього пан С. стикнувся з тяжкими наслідками катувань: переломами, ушкодженням суглобів, різкою втратою ваги, має симптоми посттравматичного стресу.

Нашими документаторами опитано особу К., директорку навчального закладу на Херсонщині, **яка після відмови співпрацювати з окупаційною адміністрацією стала об'єктом переслідувань**. З весни 2022 року в її будинку відбулося щонайменше шість обшуків, під час яких систематично вилучали майно, декілька співробітників ФСБ її намагалися змусити до співпраці.

У серпні 2022 року К. була викрадена разом із кількома місцевими жителями. Усі вони утримувалися у нелюдських умовах в камерах відділу поліції.

«У камері розміром два на два з половиною метри було від трьох до семи людей. Харчування не надавали, воду надавали лише час від часу. Всередині температура сягала до 60 градусів, у мене стався тепловий удар. Уночі постійно чула крики від катувань: душили пакетом, стискали пальці дверима, били».

На четверту добу жінку викликали на допит співробітники ФСБ, які знову вимагали співпраці та погрожували. Її звільнили, однак чітко дали зрозуміти, що очікують «відповіді після референдуму». Після цього родина була змушена терміново евакуюватися.

Але переслідуванням піддаються не лише наші громадяни на окупованій території, а і ті українці, які з різних причин проживають на території РФ.

Так, нашими документаторами у серпні 2025 року також було опитано родичку особи О., громадянина України, який з 2017 року вимушено проживав та працював у Російській Федерації вахтовим методом. У березні 2024 року його затримали в місті Хабаровськ. Спершу йому інкримінували адміністративне правопорушення («дрібне хуліганство») та призначили адміністративний арешт.

Після відбуття цього строку справу перекваліфікували у кримінальну за статтями, пов'язаними з «тероризмом» та «незаконним зберіганням вибухових речовин». Чоловіка внесли до списку «терористів і екстремістів», при цьому адвокатів до нього фактично не допускають, а доступ до справи є засекреченим.

«Після затримання його утримували у приміщенні ФСБ, застосовували тортури, змушуючи визнати провину. Згодом оформили протокол про адміністративне правопорушення, якого він не вчиняв. Пізніше справу перекваліфікували у кримінальну. Нині він перебуває в СІЗО, повністю ізольований, під постійним психологічним тиском. Листи надходять з ознаками фальсифікації, а справу розглядає військовий суд, трактуючи цивільну особу як військового».

За словами родичів, О. не мав жодних зв'язків із військовою службою чи політикою. Його справа є прикладом переслідування цивільних українців у РФ та фабрикації звинувачень за надуманими підставами.

У цьому місяці було опитано особу, **родич якого помер під час перебування у незаконному ув'язненні**. Так, родич пана М., цивільного мешканця Запорізької області, який ще з 2014 року займався волонтерською діяльністю та відкрито демонстрував проукраїнську позицію. У травні 2024 року його затримали окупаційні силові структури за вивішування українського прапора на приватній ділянці. Пізніше йому інкримінували «державну зраду», зокрема нібито переказ коштів до українських банків, що трактували як «фінансування бойовиків».

З початку утримання особа перебувала в підвалі тимчасового ізолятора на Запоріжжі, а потім була переведена до СІЗО №2 у Сімферополі. Там, за листами та свідченнями інших затриманих, умови були відносно стабільними, хоча сам факт позбавлення волі залишався незаконним. У червні 2025 року його етапували з Криму у невідомому напрямку для подальшого судового розгляду.

Родичі отримали дзвінок із повідомленням, що пан М. нібито помер під час етапування. Офіційних документів не надали, обставини смерті не розкрили,

а на додаткові запити відповідали: “нічого не знаю”. Це породжує обґрунтовані сумніви у достовірності повідомлення й залишає припущення, що особа може бути живою. Справу супроводжували численні порушення: відсутність доступу до незалежного адвоката, ізоляція від родини, закритий судовий процес у Криму. Цей випадок демонструє практику переслідування проукраїнських цивільних мешканців окупованих територій, фабрикацію звинувачень та приховування інформації про долю затриманих.

ГО «Об’єднання родичів політв’язнів Кремля» із 2017 року провадить свою діяльність, спрямовану на захист осіб, незаконно позбавлених особистої свободи з політичного мотиву. Широкомасштабна збройна агресія РФ і окупація значних територій України призвела до нової хвилі насильницьких зникнень та свавільних затримань. Об’єднання з початку повномасштабного вторгнення документує та глибинно опитує постраждалих та свідків міжнародних злочинів, скоєних російськими військовими на окупованих територіях України. Організація є членом коаліції громадських організацій “Україна. 5 ранку” та глобальної ініціативи Т4Р (Трибунал для Путіна). Документатори нашої організації працюють над отриманням свідчень осіб, які стали свідками злочинів РФ, потерпіли від незаконного позбавлення свободи, утримувались проти своєї волі окупаційною владою.

На основі задокументованих свідчень, можна виділити такі види злочинів, які передбачені положеннями Римського статуту, а саме:

- **Умисні обстріли цивільної інфраструктури** (загалом отримано 75 таких свідчень).
- **Насильницькі зникнення та свавільні затримання цивільних осіб** на окупованих територіях, що призвело до незаконного позбавлення свободи або депортації до установ на території Росії (а саме нашою організацією зафіксовано інформація про 408 таких осіб, з них 18 осіб виявлено у серпні 2025).
- **Катування, жорстоке поводження та нелюдські умови утримання цивільних** – свідки розповідають про катування струмом, побиття прикладами, погрози та інші види фізичного та психологічного насильства (з опитаних нами осіб, які самі пережили незаконне позбавлення особистої свободи, свідчили про вчинення відносно них побиття та катування, всі звільненні особи говорять про нелюдські умови утримання, відсутність їжі, води, медичної допомоги).

Вся отримана інформація документаторами «Об’єднання родичів політв’язнів Кремля» свідчить про порушення країною-агресором правил ведення бойових дій та норм і принципів Міжнародного гуманітарного права: зокрема вчинення таких воєнних злочинів, як вбивство, катування цивільного населення окупованої території, поміщення у в’язницю або інше жорстоке позбавлення фізичної свободи, пограбування державної або приватної власності,

знищення міст чи сіл. Ми і надалі будемо продовжувати роботу зі свідками злочинного свавілля РФ.

Огляд підготовлено правовою аналітикинею Об'єднання родичів політв'язнів Кремля Світланою Одінцовою за підтримки Норвезького Гельсінського комітету (ННС). Думки та висновки, представлені в цій публікації, належать виключно авторам і не обов'язково відображають погляди чи політику ННС.

ГО "Об'єднання родичів політв'язнів Кремля"

<https://www.relativespp.org/>

info@relativespp.org

<https://www.facebook.com/relativespp>